

Mitä on yksilökeskeinen ajattelu ja toiminta?

**Vuosipäivät Porissa
17.09.2009**

Susanna Hintsala

Diat liittyen haastattelututkimukseen: Sanna Leino, Tutkimus- ja kehittämiskeskus, KVL.

Diat 45-56 laadittu kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan laatuvaliokunnassa

Kuva: Santtu Miettinen, Lieksa

Esityksen sisältö

- 1) Kehitysvammaisten henkilöiden ajatuksia elämästään
- 2) Tulevaisuuden käsitteitä ja laatutavoitteita
- 3) Yksilökeskeisen toiminnan palikat
- 4) Lopuksi: Ideologia vrs. realiteetit

Kehitysvammaisten henkilöiden ajatuksia elämästään

- Haastatteluja tehtiin yhteensä 22
- 8 haastattelua Uudellamaalla
- 6 haastattelua Satakunnassa
- 8 haastattelua Kainuussa

Haastatellut henkilöt

- 22 – 67 -vuotiaita
- 14 naista ja 8 miestä
- Haastatteluun ja nauhoittamiseen pyydettiin haastateltavalta itseltään lupa.
- Jokaiselle henkilölle kerrottiin haastattelun tarkoitus, luottamuksellisuus ja vapaaehtoisuus.

Haastatellut henkilöt

- 9 asui ryhmäkodissa
- 6 asui asuntoryhmässä
(yksiössä tai kaksiossa)
- 5 asui vanhempien luona
- 2 asui vanhempien taloon
rakennetussa erillisessä asunnossa

Ryhmäkoti

Asukkaalla on asumisyksikössä oma huone.

Ei välttämättä omaa wc- ja kylpyhuonetta.

Ei keittiötä.

Asumisyksikössä on yhteiset tilat.

(esim. keittiö, kylpyhuone, olohuone)

Asuntoryhmä

Asukkaalla on oma erillinen asunto.

Asunnon lähellä on asumisyksikön yhteiset tilat.

(esim. oleskelutila)

Mistä asioista haastatteluissa keskusteltiin?

- Koti ja asuminen
- Työ, harrastukset ja opiskelu
- Läheiset ihmiset elämässä
- Avun ja tuen tarpeet
- Mistä asioista tulee iloiseksi?
- Mitä asioita haluaisi muuttaa elämässään?
- Haaveet ja unelmat

”Eliaksen” tarina

- Elias on 36 vuotta ja hänellä on oma huone ryhmäkodissa.
- Elias tykkää asunnon sijainnista. Lähellä asuntoa on kauppoja ja kävelyreittejä.
- Eliaksella on tyttöystävä Anni, jonka kanssa hän on seurustellut 6 vuotta.

”Eliaksen” tarina

- Elias osaa tehdä itse ruokaa ja siivota.
- Ohjaaja auttaa Eliasta lääkkeiden ottamisessa, virallisten kirjeiden lukemisessa ja vaatteiden ostamisessa.
- Eliaksella on edunvalvoja, joka hoitaa Eliaksen raha-asioita.
- Elias saa ohjaajilta käyttörahaa ja hän käy myös itse nostamassa rahaa pankkiautomaatista.

”Eliaksen” tarina

- Elias käy töissä työkeskuksessa, jossa hän tekee alihankintatöitä.
- Elias saa työosuusrahaa.
Hän toivoisi, että palkka olisi isompi.
- Elias haluaisi töihin tavalliseen työpaikkaan.

”Eliaksen” tarina

- Vapaa-aikana Elias lukee, urheilee ja käy kahvilla ystävien kanssa.
- Viikonloppuisin Elias viettää aikaa Annin kanssa.
- Elias tykkää myös käydä leikkimässä siskon 4-vuotiaan pojan Eetun kanssa.

”Eliaksen” tarina

- Elias haaveilee naimisiinmenosta Annin kanssa ja työstä tavallisessa työpaikassa.
- Jos Elias voittaisi lotossa, hän ostaisi oman asunnon.
- Unelma-asunto olisi kaksio rivitalossa, jonka saisi itse sisustaa.

Näkemyksiä asumisesta

”Mä haluan sillai omaa rauhaa,
on paljon mukavempaa.”

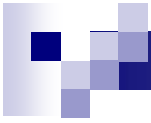
- Ryhmäkodissa asuvat kaipasivat omaa rauhaa ja yksityisyyttä.
- Yksityisyyden puute tuli esille esimerkiksi lukottomissa ovissa ja pienissä huoneissa.
- Ryhmäkodeissa oli paljon sääntöjä ja rutiineja, joihin ei ole voinut itse vaikuttaa. Useat haastatellut kertoivat yhteisistä ruoka-ajoista, nukkumaanmenoajoista ja omiin menoihin piti pyytää lupa.

- Toiveena oli oma asunto, jossa voisi asua yksin tai kumppanin kanssa.

- Haastateltavat kaipasivat omaa keittiötä, enemmän kaappitilaa ja erillistä makuuhuonetta.
- Toiveena oli, että asunto sijaittisi lähellä työpaikkaa.

- Asuntoryhmässä omassa asunnossa asuvat olivat tyytyväisiä koteihinsa.
- Vanhempien luona asuvat toivoivat pääsevänsä muuttamaan omaan kotiin.
- Vanhempien taloon rakennetussa erillisessä asunnossa asuvat olivat tyytyväisiä koteihinsa.

Haastattelija: Miten sä ajattelisit tästä asumisesta, että tykkäätkö sä asua tässä tällä tavalla, että sulla on kämppekavereita?

Elsa: Ihan erikseen, että oma koti, missä sais olla ja tehdä omaa ruokaa ja tiskata. Tää on mulle vähän liian pieni tää huone, tuntuu ahtaalta. Jos tulee vieraitakin, niin minne pistät istumaan. Et mihinkään. Sitten taas toiset kuulee, mitä me puhutaan. Mä olen sitä mieltä, että kiva olis oma koti, niin sais ihan rauhassa pitää vieraita ja juoda kahvia, eikä olis kukaan kuuntelemassa, mitä jutellaan.

Avun ja tuen tarpeet

”...olis vähän tukena siinä sitten.”

- Haastateltavat kokivat saavansa riittävästi apua ja tukea.

- Omaa tukihenkilöä/henkilökohtaista avustajaa tarvitaan omiin menoihin.
Kaikki eivät halua harrastaa porukassa.
- Apua tarvittiin raha-asioissa, vaateostoksissa, virallisten kirjeiden lukemisessa, lääkärissä käynneissä ja virastoissa asioimisessa.

- Osa toivoi, että oppisi toimimaan itsenäisemmin, kuten maksamaan itse laskut, tekemään ruokaa ja käymään vaateostoksilla.
- Osa haastateltavista sai tukea asioihin, joihin ei tarvitsisi tukea.
- Me Itse ry: ”Haluamme koteihimme avustajia, emme hoitajia”

Haastattelija: Mites tämmöset virastoissa, käytkö jossain virastoissa hoitamassa sun asioita?

Auli: Ei kun ne nuo ohjaajat ja sitten se edunvalvoja hoitaa.

Haastattelija: Haluaisitko sä hoitaa enemmän sun asioita?

Auli: Niijen mielestä minä en kai ite ossaa, kun nuo ohjaajat ja se edunvalvoja hoitaa.

Haastattelija: Niiden mielestä sä et osaa. Miltä susta tuntuis osaisitko sä?

Auli: Voisimpa osatakin omat laskuni käyvä maksamassa.

Haastattelija: Ja sitten noi raha-asioiden hoitaminen, tiedätkö sä kuinka paljon sulla on pankkitilillä rahaa?

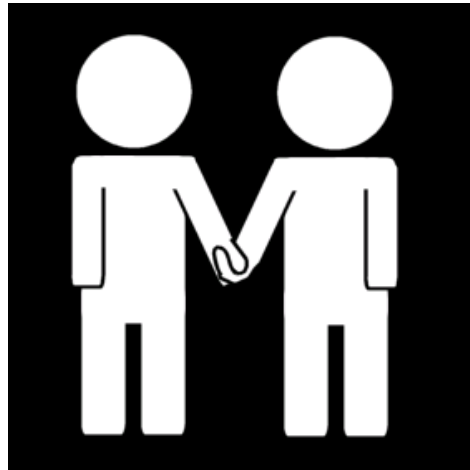
Auli: En tiijä, kun ohjaajat käypi aina nostamassa. Sellaseen vihreeseen kukkeroon käyvät aina nostamassa mulle rahaa, että saapi niillä sitten ostaa jotakin itelleni.

Haastattelija: Onko siitä ollu koskaan puhetta, että sä voisit harjotella ite sitä rahan nostamista pankista?

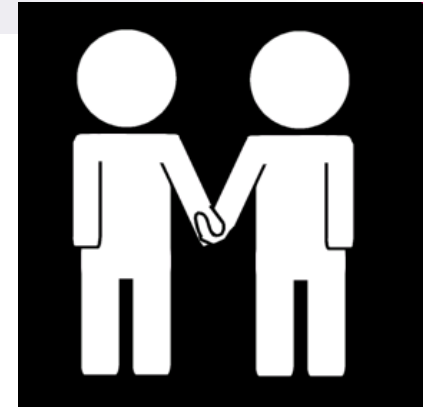
Auli: Ei oo koskaan ollu puhetta.

Ihmissuhteet

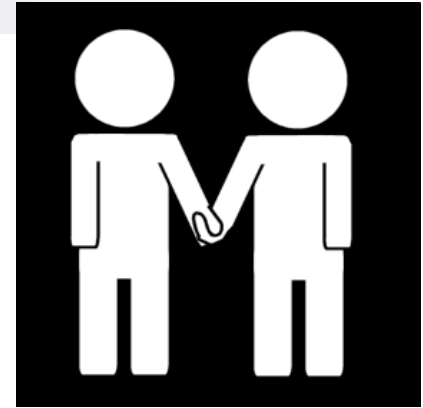
”Se on mun ihana mies.”

- Tärkeitä ihmisiä olivat etenkin seurustelukumppanit, sisarukset, vanhemmat ja ystävät.

- Lähes puolet haastateltavista seurusteli.
- Kumppani oli tavattu esimerkiksi harrastuksissa, opiskeluaikana tai saatu kirjeenvaihdolla.

- Osa toivoi näkevänsä kumppaniaan ja sisarusiaan useammin.
- Seurustelukumppanin näkemistä oli saatettu rajoittaa tiettyihin päiviin.
- Ystävien näkemistä vaikeutti pitkät välimatkat. Yhteyttä pidettiin soittamalla tai kirjoittamalla.

Työ

”...pois tuolta avoimille markkinoille.”

- Suurin osa haastateltavista työskenteli työkeskuksessa.
- Työtehtäviä olivat käsi- ja puutyöt, siivous- ja keittiötyöt ja alihankintatyöt.
- Osa haastateltavista toivoi pääsevänsä tavalliseen työpaikkaan.

- Työkeskuksen meteli koettiin häiritsevänä.

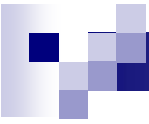
- Työkeskuksessa työ koettiin joskus yksitoikkoisina ja työtehtävät epämieluisina.
- Työkeskuksessa viihdyttiin, jos työtehtävät vastasivat omia kiinnostuksen kohteita.

- Osa haastateltavista oli päässyt tavalliseen työpaikkaan esimerkiksi päiväkotiin, kauppaan tai terveyskeskukseen.

- Kaikki tavallisen työpaikan saaneet viihtyivät hyvin työssään.

- Osa haastateltavista työskenteli sekä tavallisessa työpaikassa että työkeskuksessa. He viihtyivät paremmin tavallisessa työpaikassa.

- Osa työosuusrahaa saavista toivoi, että työosuusraha olisi suurempi.
- Työosuusraha on noin 0-12 euroa päivässä.
- Rahaa ei ollut välttämättä mihinkään ylimääräiseen, kuten matkustamiseen tai harrastuskurssille.

Haaveet ja unelmat

Maalaus: Hanna
Viherjuuri: Minun
haaveeni

Haastateltavat haaveilivat

- naimisiinmenosta
- yksin asumisesta
- yhteisestä kodista kumppanin kanssa

Jos haastateltavat saisivat lottovoiton, he

- ostaisivat oman asunnon
- lähtisivät matkalle

Itsemääräämisoikeus

Kaikki haastateltavat eivät saaneet päättää

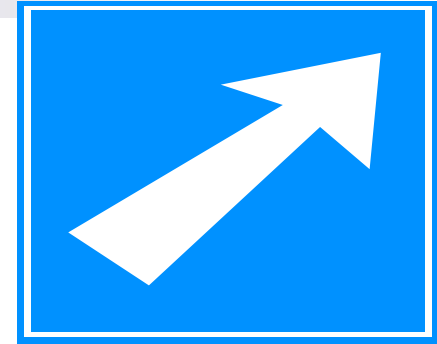
- mitä syövät
- kenen kanssa asuvat
- milloin tapaavat seurustelukumppaniaan
- milloin menevät nukkumaan

Itsemääräämisoikeus

- Itsemääräämisoikeutta tukee mahdollisuus oppia omatoimisemmaksi.
- Uusia asioita pitäisi saada opetella tarpeeksi kauan toisen ihmisen kanssa.
- Useat onnistumisen kokemukset lisäävät itsevarmuutta ja tunnetta omasta pärjäämisestä.

Oman elämän suunta

- Kehitysvammaista henkilöä itseään tulee kuulla ja hänen mielipiteitään tulee kunnioittaa.
- Kehitysvammaiselle henkilölle tulee antaa tarvittaessa tukea päätöksentekoon.
- Kehitysvammaiselle henkilölle pitää antaa mahdollisuus oppimiseen ja kehittymiseen.

Risto: Näitä kehitysvammaasia, niitä ei noteerata silleen nää tavalliset ihmiset. Jotkut on silleen, että ei ne noteeraa.

Haastattelija: Ootko sä sitä mieltä, että pitäis noteerata?

Risto: Joo, et ottaa enemmän huomioon.

Haastattelija: Että meitä on monenlaisia täällä maailmassa.

Kristiina: Kaikki pitäis ottaa huomioon, oli kehitysvammainen tai ei.

Risto: Kaikki pitäis olla samanvertasia.

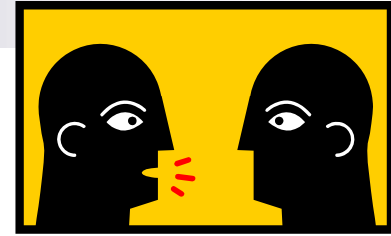
Haastattelija: No onko sulla, miten sitten jos sä saisit vaikka lottovoiton tai paljon rahaa, niin mitä sä tekisit?

Reino: Mä sanon, että minä lähtisin siliälle tielle, enkä takasin tulis.

Haastattelija: Minnekä sä menisit?

Reino: Kyllä mä lähtisin tonne X:ään, mä lähtisin äkkiä sinne likan tykö niin pian kun mahdollista.

Pariporina

- **Minkälaisia ajatuksia sinulle heräsi kuullusta?**
- **Minkälaista oli haastateltujen kehitysvammaisten henkilöiden elämä?**
- **Mitä samanlaista ja mitä eroja löydät suhteessa omaan elämääsi?**

Olemme murrosvaiheessa

- YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskeva yleissopimus
 - Esim. artikla 19: vammaisten henkilöiden tulee voida valita asuinpaikkansa, -muotonsa ja –kumppaninsa
- Maailmanlaajuinen ajattelu- ja toimintatavan muutos: vammaisuus nähdään ensisijaisesti ihmisoikeuskysymyksenä; siirtyminen yksilöllisiin palveluihin
- Henkilökohtaisen avun kehittäminen → muutokset tulivat voimaan 1.9.2009

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus

- Sopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille yhtäläiset ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää heidän synnynnäisen arvon kunnioittamista.
- Keskeistä vammaisten ihmisten syrjinnän kieltäminen ja yhdenvertaisen kohtelun takaaminen kaikilla elämänalueilla.
- Edellyttää yleistä asennemuutosta ja sitoutumista edistämään stereotyyppien ja ennakkoluulojen poistamista sekä lisäämään tietoisuutta eri vammoista ja vammaisten henkilöiden positiivisesta vaikutuksesta yhteiskunnan monimuotoisuuteen. (UN, 2006, 4;8)

Sopimuksen sisältö

- Vammaisilla on oikeus osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti
- Vammaisten syrjintä on kielletty
- Osallistumisen esteet on poistettava
- Oikeus elämään
- Oikeudessa ei saa syrjiä vammaisuuden perusteella
- Ketään ei saa kiduttaa eikä käyttää hyväksi
- Oikeus kansalaisuuteen
- Oikeus itsenäiseen elämään, asumiseen ja liikkumiseen
- Oikeus sananvapauteen, yksityisyyteen ja kunniaan
- Oikeus perustaa perhe
- Oikeus koulutukseen
- Oikeus terveyspalveluihin ja kuntoutukseen
- Oikeus työhön ja sosiaaliturvaan
- Oikeus osallistua poliittiseen toimintaan
- Osallistuminen vapaa-ajan viettoon

(STM, 2007 (selko) Vammaisia tulee kohdella samalla tavalla kuin muita ihmisiä)

Nykyaikaisten vammaisliikkeiden tavoitteita

- Kaikilla ihmisillä on ihmisarvo erityisinä yksilöinä.
- Jokainen ihminen voi osallistua yhteiskuntaan ja antaa panoksensa kansalaisena.
- Jokaisella ihmisellä on oikeus päättää omaa elämäänsä kokevista asioista ja hänelle tulee turvata suurin mahdollinen autonomia.
- Yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia, että ihmiset saavat tarvitsemansa tuen ja varmistaa, että yhteisö on esteetön ja kaikkien saavutettavissa.

Julkilausutut tavoitteet:

- Laitosjärjestelmästä luovutaan seuraavien 10 vuoden aikana.
- Laitoshoidon korvaamiseksi ja uusille asukkaille tarvitaan 600 asuntoa / v. seuraavan viiden vuoden aikana.
- Avustajajärjestelmiä ja henkilökohtaista apua kehitetään ja otetaan käyttöön vähin erin.
- Lapsia ei oteta enää laitoksiin.
- Asumisen käsitteessä erotetaan toisistaan asunto ja asumiseen tarvittavat palvelut.
- Asumiseen tarvittavat palvelut tuotetaan henkilökohtaisen avun ja tuen näkökulmasta.

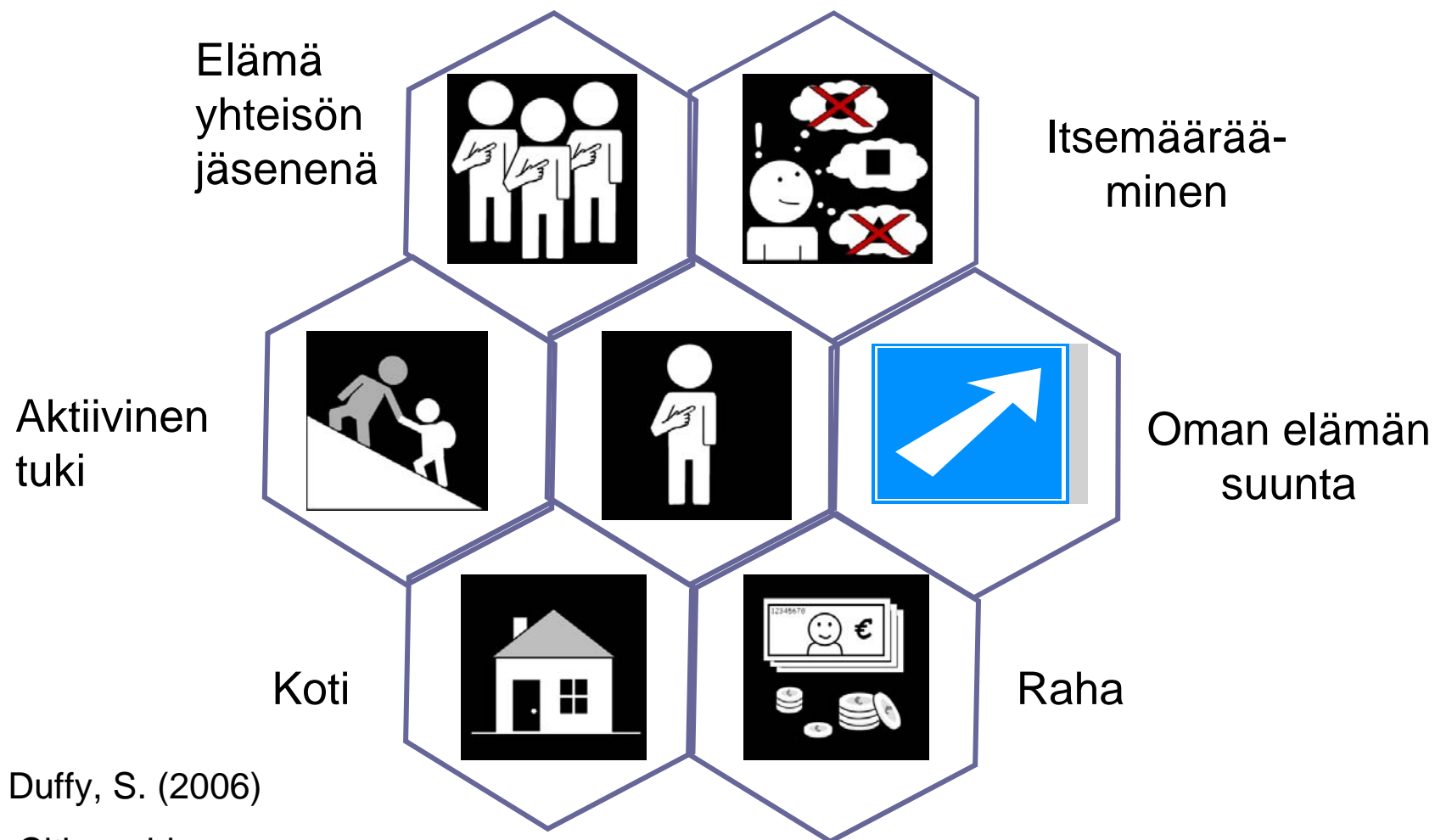
Kehitysvammaisten henkilöiden yksilölliseen asumiseen –
selvityshanke (Markku Niemelä & Krista Brandt, joulukuu 2007)

Jan Vapaavuoren työryhmän ehdotukset

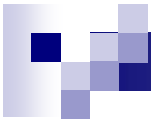
- Asunto-ohjelma vuosille 2010–2015 (valmistui kesäkuussa 2009)
- Tavoitteena on nopea, suunnitelmallinen ja hallittu laitospaikkojen vähentäminen ja kehitys- ja vaikeavammaisten tarpeita ja toiveita vastaavien asumisratkaisujen tuottaminen.
- Laitoshoitoa vähennetään siten, että vuoden 2015 lopussa kehitysvammalaitoksissa on enintään 500 henkilöä pitkäaikaispaikoilla.
- Laitoshoitoa korvaavia asuntoja tarvitaan 250 asuntoa vuodessa ohjelmakauden
- Lapsuudenkodista muuttaville aikuisille kehitysvammaisille tuotetaan 350 asuntoa vuodessa.
- Yhteensä vuosina 2010–2015 tuotetaan vähintään 3 600 uutta asuntoa kehitysvammaisille henkilöille, ja vuosittain keskimäärin 600 asuntoa.

Kansalaisuuden näkökulma

Lähde: Duffy, S. (2006)

Keys to Citizenship

HENKIÖ- KOHTAINEN TUKI

MIHIN TUKEA?

- KODIN ASKAREET
- VAPAA-AIKA
- RAHAN KÄYTTÖ
- SOSIAALISET SUHTEET
- LIKKUMINEN
- TERVEYS, PÄÄTÖKSENTEKO
- PALVELUJEN SUUNNITTELU

MISSÄ LAAJUUDESSA?

- Jatkuva/ajoittainen/tilapäinen
- Tuen määrä:
- Elintärkeä
- Laaja/merkittävä
- Kohtalainen
- Matala

MITEN ORGANISOITU?

- Palveluina annettava tuki
- Omat ihmissuhteet

Henkilökohtainen tuki

- Henkilökohtainen tuki on yksilöllisesti suunniteltu, toteutettu ja hinnoiteltu.
- Tuki on tarpeen mukaista, joustavaa ja henkilön valitsemaa.
- Henkilökohtainen tuki perustuu käyttäjälähtöiseen tuen tarpeen arviointiin.
- Tuki mahdollistaa kehittymisen ja oppimisen.
- Henkilökohtainen tuki ei perustu diagnoosiin ja tietty diagnoosi ei johda automaattisesti tiettyihin palveluihin tai tiettyyn asumismuotoon.

Mihin tukea?

1) **Jokapäiväiset tarpeet**

- tuki kodin askareissa, hlökoht. hygieniasta huolehtimisessa, terveydentilan seurannassa, turvallisuuden varmistamisessa, sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä, vapaa-ajan vietossa ja harrastuksissa sekä työnteossa ja opiskelussa

2) **Kehitysvammaisuudesta johtuvat erityistarpeet**

- apu informaation ymmärtämisessä, tuki päätöksenteossa, palvelujen suunnittelussa ja uusien asioiden oppimisessa sekä kommunikaatiossa

3) **Monitahoiset tarpeet**

- aiheutuvat kehitysvammasta ja siihen yhdistyvistä muista vaikeuksista, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmista tai dementiasta

Scottish executive (2000) The same as you? A review of services for people with learning disabilities.

Missä laajuudessa tukea tarvitaan?

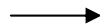
- **Elintärkeä/Erittäin vahva tuki:** ilman tukea henkilöllä hengenvaara tai vakava hyväksikäytön mahdollisuus
- **Kattava/Laaja-alainen tuki:** henkilö ei kykene itsenäisesti huolehtimaan hyvinvoinnistaan, tarvitsee tukea kaikilla/lähes kaikilla elämän alueilla, oman elämän ja elinympäristön kontrollointi mahdollista vain osittain
- **Kohtalainen/Osittainen tuki:** henkilöllä tuentarvetta useissa itsestä huolehtimiseen liittyvissä asioissa tai kotitalousrutiineissa, useilla työn tai opiskelun osa-alueilla, tuentarve korostuu muutosten tai kriisien yhteydessä
- **Matala/Lyhytaikainen tuki:** tuentarvetta joissakin itsestä huolehtimiseen liittyvissä asioissa tai kotitalousrutiineissa, joillakin työn tai opiskelun osa-alueilla, tuentarve usein lyhytaikaista

Vrt. UK: Department of Health, 2003

Henkilökohtainen tuki

PALVELUINA ANNETTAVA TUKI

- Henkilökohtainen apu
- Kotipalvelu
- Ateriapalvelu, kuljetuspalvelu
- Kotisairaanhoido, kotisairaala
- Taloudellinen tuki
- Asumispalveluna annettava tuki (määrä, laaja-alaisuus, voidaan organisoida eri tavoin, esim. avustajarinki tai pysyvä henkilökunta)
- Muuttotilanteessa annettava valmennus
- Asumisvalmennus, joka tukee jokapäiväisten taitojen kehittymistä

Henkilökohtainen tuki

**Omat
ihmissuhteet**

- Omaiset, läheiset
- Ystävät
- Naapurit
- vertaistuki

Tuettu elämä

- Henkilö saa tukea niihin asioihin, mitä itse pitää tärkeänä.
- Henkilö saa tukea valintojen tekemiseen.
- Henkilö saa tietoa valintojensa tueksi itselleen ymmärrettävässä muodossa.
- Harkittujen riskien ottaminen kuuluu elämään.

Tulevaisuuden asuntojen malleja

Yhteis-
asumisen mallit

Asuntoryhmämallit
(oma asunto ja sen yhteydessä
tai välittömässä läheisyydessä
yhteistilat ja
henkilökunnan tila)

Erillisten asuntojen
mallit

Erilliset asunnot ja huoneistot
(yksiöt, kaksiot,
kolmiot jne)

Asuntoryhmä -malli

- Jokaisella oma asunto
 - oma avain, postilaatikko/luukku, ovikello, oma nimi ovessa
 - oma eteinen
 - keittiö/keittonurkkaus
 - kylpyhuone
 - makuuhuone/makuualkovi
 - olohuone/oleskelutila
 - varastotila

Erilliset asunnot

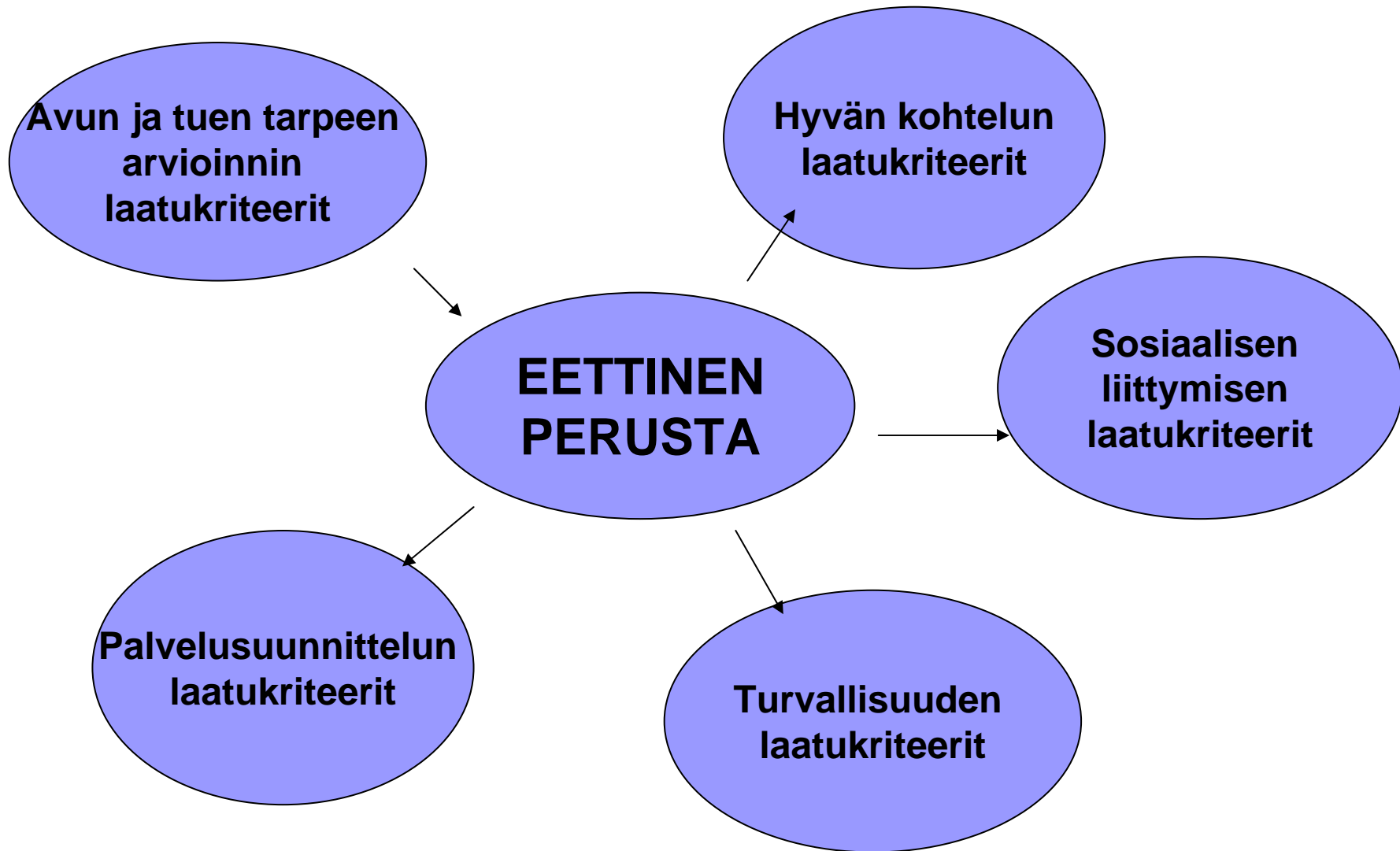
- Ensisijaisesti etsitään normaalista asuntokannasta, ja tehdään tarvittavat asunnon muutostyöt
- Tarvittaessa rakennetaan uusia asuntoja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Laatuvaatimuksia asunnoille

- Henkilö voi valita asuntonsa.
- Henkilö voi valita asuintoverinsa.
- Esteettömyysvaatimukset.
- Mitoitus: henkilökohtaiset tilat vähintään 35 neliötä yksiöiden osalta ja vähintään 45 neliötä kaksioiden osalta.
- Kaikissa asunnoissa on keittiövarustus.
- Tilat luokitellaan seuraavasti:
 - 1) henkilökohtaiset asuintilat
 - 2) apu- ja yhteistilat, joista asukas maksaa vuokraa
 - 3) palvelutilat (henkilökunnan tilat, mahd. toimistot ym.) ja
 - 4) liikenne/tekniset tilat (sisältää tilojen väliset yhteydet), näiden määrää pitäisi minimoida, tontilla suuri merkitys tähän

Henkilökohtaisen tuen laatuvaatimukset

Yksilökeskeisen toiminnan palikat

- 1) Tuen tarpeen arviointi (prosessi, välineet)
- 2) Tarvittavan tuen ja avun suunnittelu (prosessi, välineet)
- 3) Sopimus palveluista
- 4) Oman näköisen elämän eläminen (työntekijät ovat sisäistäneet, mitä on yksilökeskeinen toiminta)
- 5) Seuranta ja arviointi

Yksilökeskeinen suunnittelu ja toiminta

- 80-luvulta lähtien käytetty apuna palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä
- Pyritään vahvistamaan henkilön oman äänen kuulumista (voimaantumisen, tuettu päätöksenteko)
- Korostetaan kaikkien ihmisten tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua.
- Keskitytään elämään kokonaisuutena, ei vain palveluihin.
- Välinekeskeisyydestä siirrytty prosessikeskeisyyteen.

Yksilökeskeinen suunnittelu ennen ja nyt

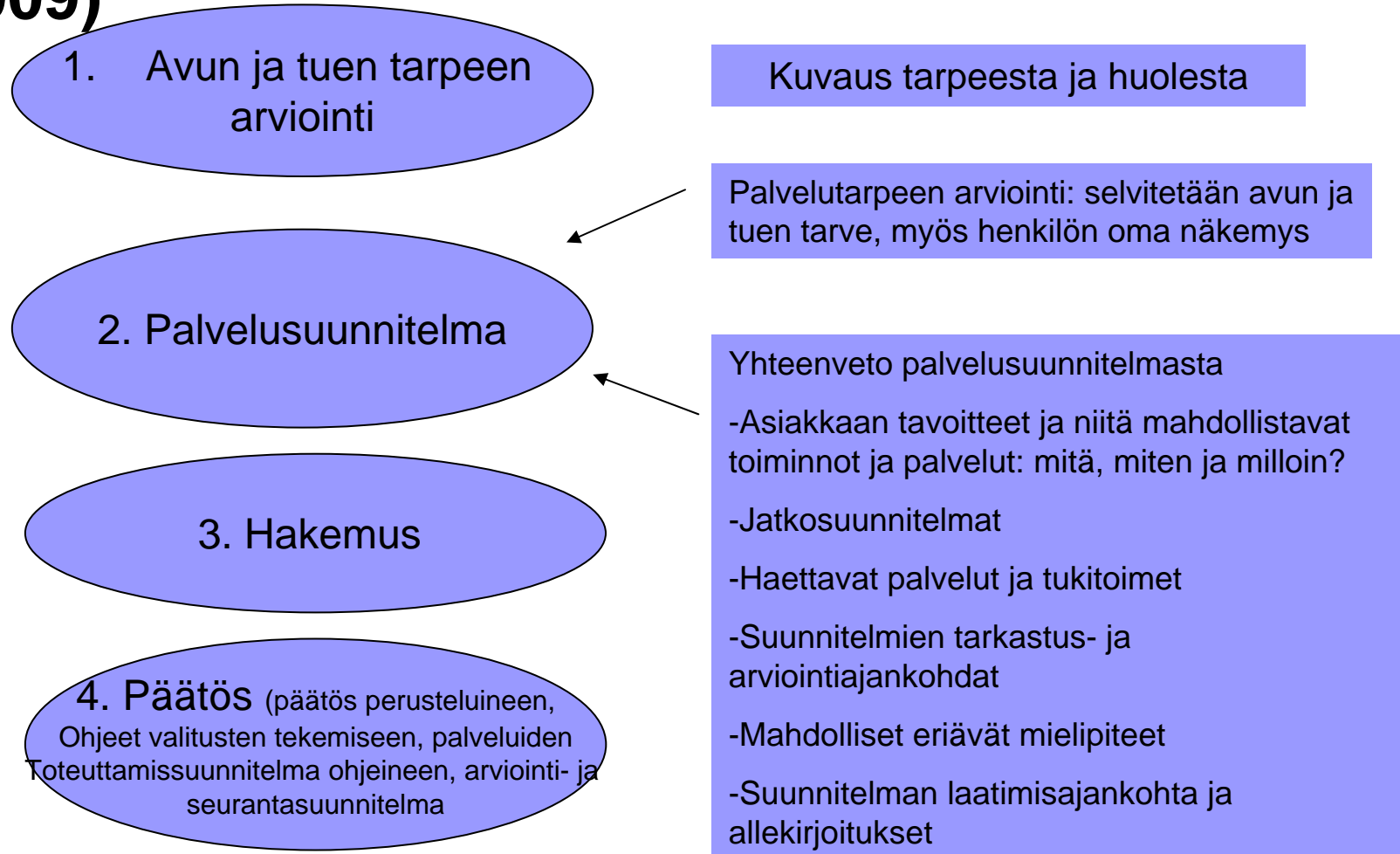
ENNEN (80-luvulta 2000-luvulle)

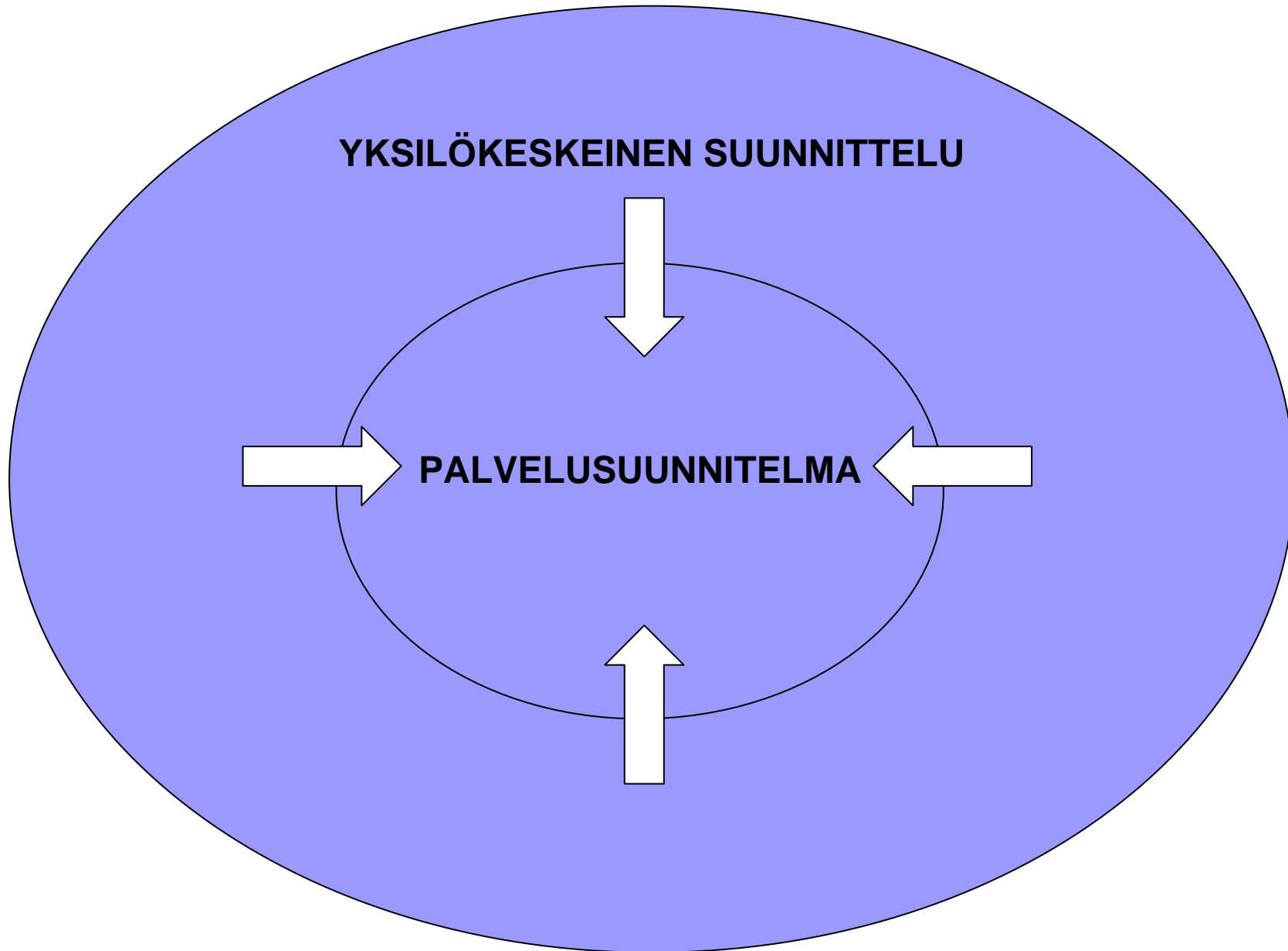
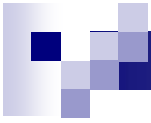
- Leimaavaa yksilöpsykologinen näkökulma
- Kytetty toimintakyvyn arviointiin: mitä henkilö tarvitsee
- Ammattilaisten osuus vahva (verkostot, jotka miettivät henkilön asioita)
- Välinekeskeisyys
- Välineet kirjoitettu ammattilaisille ja työntekijöille.

NYT ja TULEVAISUUDESSA

- Voimakas yhteiskunnallinen näkökulma: miten palveluja ja järjestelmää tulisi kehittää, jotta yksilökeskeisyys voisi toteutua (analysoidaan kitkakohtia ja jännitteitä, jotta päästään eteenpäin)
- Toimintakyvyn arviointi sisältää käyttäjän oman arvion avun ja tuen tarpeestaan
- Muuttunut ammattilaisten asema, henkilö valitsee mahdollisimman pitkälle henkilöt, joiden kanssa miettii elämäänsä
- Prosessikeskeisyys. Välineet kirjoitetaan henkilöille itselleen. Selkokieliyys, kommunikaation tukeminen keskeistä.
- Tuetulla päätöksenteolla on juridinen asema (tulevaisuuden tavoite)

Avun ja tuen tarpeen arvioinnin ja palvelujen suunnittelun vaiheet (Nurmi-Koikkalainen, 2009)

Avun ja tuen tarpeen arviointi

- Minkälaisen prosessin kautta tuotetaan käsitys avun ja tuen tarpeesta ja tarvittavista palveluista?
- Ketkä osallistuvat prosessiin?
- Kuka määrittelee? Kenellä on valta määritellä?
- Mikä on henkilön oma asema?
- Miten kehitysvammaista henkilöä voidaan tukea avun ja tuen tarpeen arvioinnissa?

Haasteita siirryttäessä uuteen toimintakulttuuriin

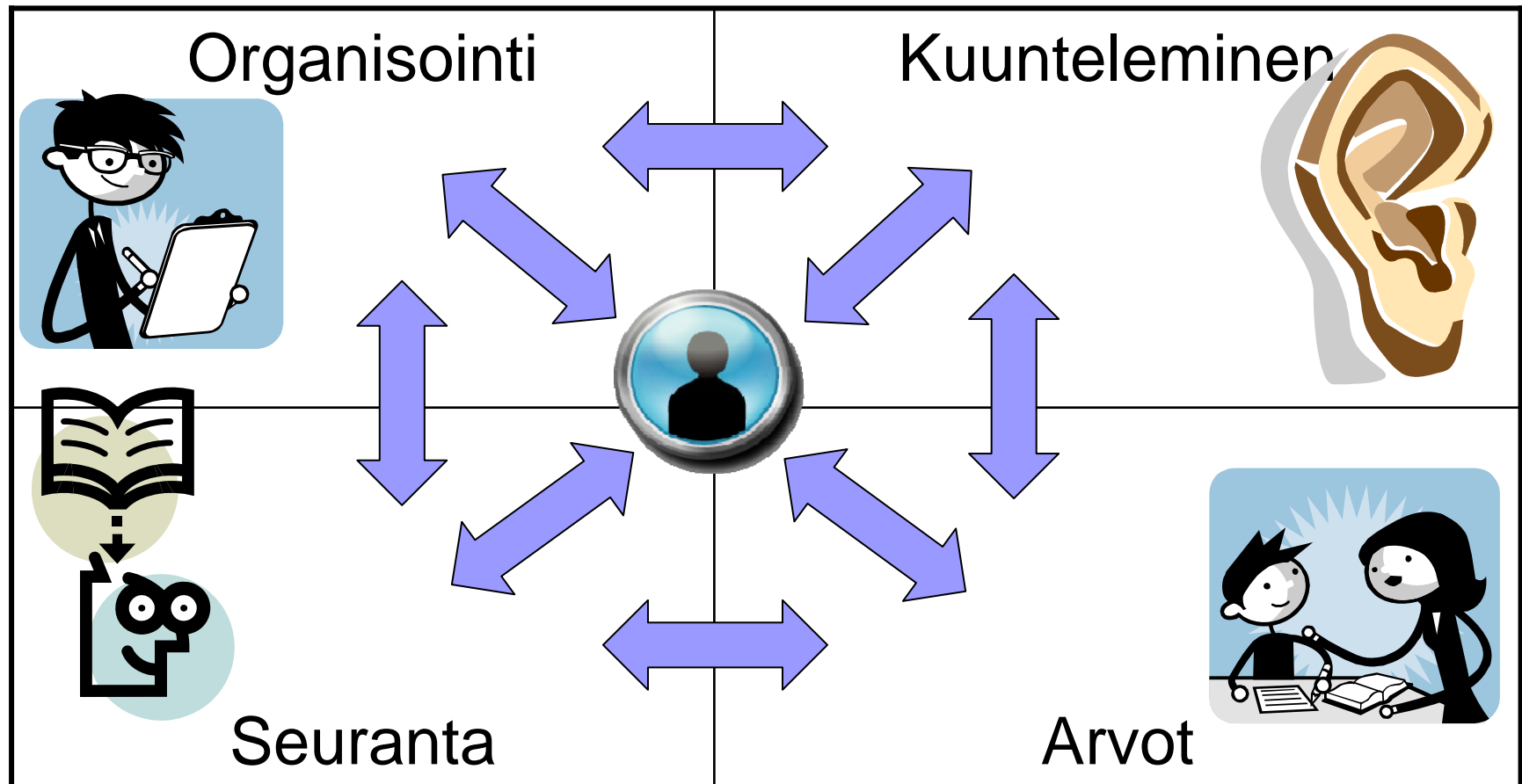
- 1) Avun tarpeen arviointia ja palvelujen suunnittelua toteuttavat ihmiset, jotka eivät tiedä/tunne henkilöä riittävän hyvin
- 2) Henkilön itsensä tai muiden olennaisten henkilöiden poisjättäminen avuntarpeen arvioinnista ja suunnittelusta
- 3) Prosessin toteuttaminen epäluonnollisella rytmillä
- 4) Toimivien ratkaisujen puuttuminen
- 5) Talous ja resurssit ohjaavat ylikorostuneesti suunnittelua ja päätöksentekoa
- 6) Keskittyminen järjestelmälähtöisiin tavoitteisiin sen sijaan, että olennaiset periaatteet ohjaisivat prosessia

Oman toiminnan kriittinen arviointi

- 1) Tukea kommunikointiin (miten?)
- 2) Tukea henkilön päätöksentekoon ja itsemääräämisoikeuden toteutumiseen (miten?)
- 3) Tukea omien vuorovaikutustapojen reflektointiin (miten?)
- 4) Tukea oman aseman vaikutuksen tiedostamiseen ja vallan jakamiseen (miten?)
- 5) Tukea eettisten kysymysten käsittelyyn (miten?)

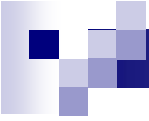
Mitkä ovat mahdollisuudet toisin toimimiseen?

Mansell, Beadie-Brown, Ashman & Ockenden: Person-centered active support

Mitä asiakastyön
kehittämishankkeissa
tavoitellaan?

-
- Asukkaiden yksilöllisten tavoitteiden ja suunnitelmien tuominen konkreettisemmin arkeen ja ohjaajien työvälineeksi
 - Asukkaiden yksilöllinen kohtaaminen arjessa
 - Henkilökunnan toiminnan yhdenmukaisuus yksilöllisessä ohjauksessa yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti
 - Asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja toimivien kommunikaatiomenetelmien löytäminen
 - Sitoutuminen uudenlaiseen toimintakulttuuriin
 - Toimintakyvyn arviointi ja seuranta → havainnointi, seuranta, dokumentointi ja muuttuvien palvelutarpeiden ennakointi

-
- Palautejärjestelmän uudistaminen → todelliset toiveet ja mieltymykset selville, asiakkaille konkreettiset mahdollisuudet vaikuttaa toiminnan sisältöön ja sen kehittämiseen
 - Keinoja asukkaiden itseilmaisuun → Talking Matsin avulla toiveita esiin ja tiedon hyödyntäminen palvelusuunnittelussa
 - Tuki turvalliseen työskentelyyn
 - Yksilöllisten toiveiden ja tarpeiden kartoittaminen ja kirjaaminen → osallistumisen ja osallisuuden lisääminen oman elämän hallinnassa, menetelmä arkikäyttöön
 - Henkilöiden oma ääni kuuluviin, asukkaiden parempi tuntemus ja henkilökunta sitoutunut yhteisiin toimintatapoihin, reaaliaikainen kirjaaminen
 - Yksilölliset kommunikointimenetelmät → kehitetään olemassa olevia ja tarpeen mukaan uusia